

Alfred Hettner: Grundzüge der Länderkunde. II. Die ausser-europäischen Erdteile. Erste und zweite Auflage. (8^o 451 S., 197 Kort og Diagrammer). Teubner. Leipzig 1924.

Det foreliggende 2. Bind af Hettners Bog er ligesom 1. Bind fremgaaet af en Tekst til „Spamers Handatlas“. En hel Del af Tekstkortene er med ringe Ændringer overtaget fra Atlasset, mens ca. Halvdelen er tegnet til Bogen. Der er stor Forskel paa Værdien af Beskrivelserne af de forskellige Verdensdele og Tekstkortene er for Asiens Vedkommende ikke ret i Forbindelse med Teksten. Maaske havde mere indgribende Ændringer af de fra Spamers Atlas overtagne Kort forøget Bogens Brugbarhed. — Paa Kortet over Asiens Tektonik (S. 14) er hele Tienshan samt Kuenlun og Nanshan angivet som Foldebjerger, mens Teksten (S. 85) rigtigt bemærker, at vi intet kender til disse Bjerges Opstaaen. Ifølge Davis, der trods Hettners indgaaende Kritik ingenlunde er at foragte, er Tienshan væsentligt Brudbjerger.*) — For Bagindiens Vedkommende er det ganske sikkert, at alle Bjergene Øst for Burmas Lavland er Brudbjerger, noget der ogsaa fremgaar af Shan-Højlandenes og Annams tektoniske Lighed med Sydkina. Her korrigerer Bogens Tekst desværre ikke det gale Indtryk, man faar af Kortet; — nemlig at alle Bagindiens Bjerge er Foldebjerger. —

Bogens Fremstillinger er i det hele taget ikke klare med Hensyn til Klimaforholdene. Det ligger for en stor Del i den uheldige Inddeling af Klimaterne, en Inddeling, der væsentlig bygger paa Vindforholdene(!) i Forbindelse med Kontinentaliteten. (Monsunklima, Passatklima, Etesienklima, Äkvatorealklima, Kontinentalklima, Zentral-klima).

Hvad Temperaturen angaar skelnes kun mellem „tropisch“ og „aussertropisch“. — Etesieklima betegnes ganske vist som „ozeanisch-subtropisch“, uden at der nogetsteds kan findes en Redegørelse for, hvad Hettner forstaar ved subtropisk Klima. — Polarklima nævnes ikke, skønt dets Grænse, 10° Sommerisothermen, dog har Betydning for Skovvækst og Kornavl. — Begrebet „Zentralklima“ er slet afgrænset, noget der træder særlig grelt frem ved Behandlingen af Asiens Klima. Alt dette skyldes, at Forfatteren, efter eget Sigende, mere betragter Klimaets Aasager, end dets Virkninger.**)

— Dertil er at bemærke, at den vigtigste Faktor i Klimaet er Varmen og dens Fordeling paa Aarstiderne, betinget ved Solstanden og Beliggenhe-

*) Davis: Die erklärende Beschreibung 1912. S. 265—266. Der skal dog være paavist Foldning et enkelt Sted i Tienshan og et enkelt Sted i Nanshan.

***) S. 20 f. n.

den i Forhold til Havet. Denne Faktor bør derfor i alle Tilfælde være det vigtigste Inddelingsgrundlag og kan saa underafdeles efter Regnforholdene. Som det nu er, fremgaar Aarsagssammenhængen mellem Klima og Plantevækst kun utydeligt, og navnlig for Asiens Vedkommende er Klimainddelingen uheldig. Ved de andre Verdensdele er der nogenlunde Klarhed m. H. t. Aarsagssammenhængen — man kan sige — paa Trods af Klimabeskrivelsen.

Paa Plantekortet S. 23 er der flere gale Angivelser. Naaleskoven paa Tiënshan er angivet som Løvskov. Signaturen „Monsunwälder“ er i de fleste Tilfælde ensbetydende med tropisk Regnskov. Signaturforklaringen til dette Kort er forøvrigt mangelfuld.

Ligesom Asien er Stedbarn ved Fremstillingen af Tektonik, Plantevækst og Klima, er denne Verdensdel ogsaa, hvad Beskrivelsen af Folkeslagene angaar, stedmoderligt behandlet. — Der er en forbløffende Forskel paa den Maade hvorpaa Folkeslagene i Afrika og Asien omtales.

Under Omtalen af de afrikanske Folk er Racer, Sprog og Kultur overalt holdt ude fra hinanden, det samme gælder Sydamerika og Nordamerika, hvor kun det sydamerikanske Kort (S. 388) viser Tendens til Sammenblanding af sproglige og kulturelle Forhold.

Men for Asiens Vedkommende er Forvirringen fuldstændig, og dog var en klar Fremstilling i Teksten med Støtte af gode Kort netop her særlig ønskelig. —

En Fremstilling af Raceforholdene i Asien er det med vor nuværende Viden vanskeligt — for ikke at sige umuligt — at give; — og dog er det de dunkle Raceforhold (med lidt Tilblanding af det sproglige!), der i Afsnittet S. 26—27 er behandlet og ikke de forholdsvis velkendte Sprogforhold. Kortene er indbyrdes modstridende og staar paa mange Punkter i Modsætning til Teksten, paa andre Punkter til de faktiske Forhold. Paa Kortet S. 26 er Magyarerne, der som bekendt hører til den finske Sprogæt, gjort til Tyrkere, Tibetanerne der sammen med Kineserne og nogle bagindiske Folk udgør den siniske Sprogæt er angivet som en Gruppe for sig, mens den koreansk-japanske Sprogæt har samme Signatur som Kineserne. Mellem de sibiriske Folk er Jakuterne og Dolganerne ikke anført som Tyrkere, Dravidaernes Udbredelse er galt angivet, og den austroasiatiske Sprogæt er slet ikke med. —

Søger man i Teksten eller paa Specialkortene for de enkelte Lande, er der dér *noget*, der korrigerer det gale Indtryk, som Hovedkortet giver. F. Eks. giver Kortet S. 127 et rigtigere, om end ikke helt rigtigt, Billede af Dravidaernes Udbredelse og Kortet over Sibirien S. 42 giver en helt god Forestilling om de sproglige Forhold i denne

Del af Verden. Undertiden øger Teksten Forvirringen naar f. Eks. S. 112 Miaotse og Lolo begge nævnes som beslægtede med Tiberanerne, noget, der som bekendt gælder for Loloerne men ikke for Miao-tse, der hører ind under den austroasiatiske Sprogæt. —

Undtager man Afsnittet om Asien, der dog ogsaa har mange udmærkede Fremstillinger, et Hettners Bog videnskabeligt forsvarlig og kan anbefales som god og brugbar som Indledning til en nøjere Granskning af Geografi. Lad os fremhæve Afsnittet om Grønland, der ved Siden af en god Tekst endog bringer et Højdekort, der vist i Hovedsagen er rigtigt, selv om der næppe foreligger saadanne Oplysninger, at man kan angive mere end to Kulminationsomraader af Indlandsisen. (Paa Kortet er der tre).

En Lærebog skulde helst i et og alt kunne anbefales. Denne Bog kan anbefales for Størstedelens Vedkommende. Det er en tvivlsom Undskyldning for det svage Afsnit om Asien, at denne Verdensdel ofte bliver daarligt behandlet i de geografiske Lærebøger, og at man i tyske Atlas'er næsten kun finder misvisende Kort over Asiens Folkeslag.

Adjunkt Johs. Reumert.

John Kirtland Wright: *Early Topographical Maps.* (8°. 38 S. med 8 Kort). American Geographical Society, Library Series No. 3. New York 1924.

Det lille Hefte omhandler en Samling europæiske topografiske Kort fra det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, en Kortsamling paa over 700 Blade, som den tidligere Generalguvernør over Philippinerne, Francis Burton Harrison, nylig har skænket det geografiske Selskab i New York. Forfatterens Hovedhensigt er at gøre opmærksom paa, hvilken Værdi en Sammenligning mellem saadanne gamle Kort i stor Maalestok og tilsvarende moderne Kort kan have saavel for geomorfologiske Studier — Forandringer af Kystliniers og Flodløbs Form, Deltaers Vækst o. a. — som for antropogeografiske Undersøgelser, der nødvendigvis maa søge Støtte i Historien, og endelig selvfølgelig for Studiet af Kartografiens Udvikling, med Hensyn til hvilket sidste et særligt Afsnit er viet Terraingengivelsen. Den klare Fremstilling illustreres af Udsnit af forskellige gamle og moderne Kort.

Magister Olaf Kayser.

Maylands Fremmedordbog. Udarbejdet af Overlærer H. Hyge og Magister Ove Rostrup. A/S C. Mayland. Kjøbenhavn.

Ordbogen er i meget lille Format, saa at den let kan haves i en Vestelomme. For at opnaa dette er der udeladt dels saadanne Frem-